

B I J D R A G E

TOT DE KENNIS DER

ICHTHYOLOGISCHE FAUNA

VAN

HALMAHEIRA (GILOLO).

DOOR

DR. P. BLEEKER.

In het vierde deel van het Natuurkundig Tijdschrift voor Nederlandsch Indië, heb ik in een artikel getiteld „Nieuwe Bijdrage tot de kennis der ichthyologische fauna van Ternate en Halmaheira” 9 visschen vermeld, welke ik met zekerheid tot de fauna van Halmaheira kon brengen. Ik had die soorten te danken aan den heer C. F. GOLDMAN, resident van Ternate. De heer GOLDMAN heeft sedert de wetenschap en mij op nieuw aan zich verplicht door de toezending van ruim een 60 tal soorten van visschen, verzameld bij Sindangole aan de westkust van Halmaheira en van welke slechts enkele in de vroeger ontvangene verzamelingen voorkwamen. Deze nieuwe verzameling heeft mij aanleiding gegeven tot het zamenstellen van onderwerpelijke bijdrage. De kennis der ichthyologische fauna van Halmaheira, welke tot nog toe niet noemenswaardig was, wordt daardoor met die van 56 soorten verrijkt, terwijl er ook eenige soorten in voorkomen, nieuw voor de fauna van den Indischen Archipel en voor de wetenschap. De mij thans be-

kende vischspecies van Halmaheira zijn de hieronder opgesomde. Daaronder zijn nieuw voor de wetenschap 7 soorten t. w. *Mesoprion janthinurus*, *Helotes polytaenia*, *Pagrus heterodon*, *Gerres macrosoma*, *Eleotris aporos*, *Scarus macrocheilos* en *Bellone brachyrhynchus*.

1. *Apogon macropterus* K. v. H. Nat. T. N. Ind. II p. 168.
2. *Cheilodipterus quinquelineatus* CV. *ibid.* III p. 253.
3. *Ambassis nalua* CV. *ibid.* IV p. 453.
4. *Serranus alboguttatus* CV? *ibid.* IV p. 103.
5. *Mesoprion fulviflamma* Blkr. *ibid.* III p. 553.
6. „ *janthinurus* Blkr.
7. „ *lineolatus* Blkr. Verh. Bat. Gen. XXII Perc.
8. „ *marginatus* Blkr. Nat. T. N. Ind. III p. 554.
9. „ *octolineatus* Blkr. Verh. Bat. Gen. XXII Perc.
10. *Helotes polytaenia* Blkr.
11. *Holocentrum orientale* CV. Verh. Bat. Gen. XXII Perc.
12. *Myripristis parvidens* CV.? Nat. T. N. Ind. III p. 261.
13. „ *violaceus* Blkr. *ibid.* II p. 234.
14. *Sphyaena Commersonii* CV. Verh. Bat. Gen. XXII Perc.
15. „ *obtusata* CV. *ibid.*
16. *Polynemus kuru* Blkr. Nat. T. N. Ind. IV p. 600.
17. *Upeneus barberinus* CV. Nat. T. Ned. Ind. II p. 172.
18. „ *trifasciatus* CV. *ibid.* II p. 237.
19. *Upeneoides bivittatus* Blkr. Verh. Bat. Gen. XXII Perc.öid.
20. *Diagramma lineatum* CV. Nat. Tijdschr. N. Ind. IV p. 112.
21. *Scolopsides bilineatus* CV. Verh. Bat. Gen. XXIII Sciaen.
22. „ *lycogenis* CV. *ibid.*
23. *Heterognathodon bifasciatus* Blkr. *ibid.*
24. *Pagrus heterodon* Blkr.
25. *Pentapus aureolineatus* CV.
26. *Caesio coerulaureus* Lacép. Verh. Bat. Gen. XXIII Maen.
27. „ *erythrogaster* K. v. H. *ibid.*
28. *Gerres filamentosus* CV. *ibid.*
29. „ *macrosoma* Blkr.
30. *Chaetodon auriga* Forsk. Nat. T. N. Ind. V p. 164.
31. „ *Bennetti* CV. *ibid.* IV p. 467.
32. „ *lunula* CV.
33. „ *oligacanthus* Blkr. Verh. Bat. Gen. XXIII Chaetod.
34. *Zanclus cornutus* CV. *ibid.*
35. *Drepane punctata* CV. *ibid.*
36. *Pempheris ovalensis* CV. Nat. T. N. Ind. II p. 242.
37. *Scomber loo* CV. Verh. Bat. Gen. XXIV Makr.
38. *Chorinemus Sancti Petri* CV. *ibid.*

39. *Caranx Forsteri* CV. *ibid.*
40. „ *melampygus* CV. *
41. *Selar Hasseltii* Blkr. Verh. Bat. Gen. XXIV Makr. Nat. T. N., Ind.
I p. 359.
42. „ *torvus* Blkr. Verh. Bat. Gen. XXIV Makr.
43. *Gazza equulaeformis* Rüpp. Nat. T. N. Ind. IV p. 261.
44. *Equula ensifera* CV. Verh. Bat. Gen. XXIV Makr.
45. „ *filigera* CV. *ibid.*
46. *Mugil cylindricus* CV? Nat. T. N. Ind. IV p. 266.
47. *Eleotris aporos* Blkr.
48. *Echeneis neucrates* L. Verh. Bat. Gen. XXIV Chir. Lut. etc.
49. *Fistularia immaculata* Comm. Nat. T. N. Ind. III p. 281.
50. *Amphisile scutata* Cuv. *ibid.* II p. 245.
51. *Pomacentrus fasciatus* CV. *ibid.* IV p. 482.
52. „ *nematopterus* Blkr. *ibid.* III p. 285.
53. *Julis (Halichoeres) dieschismenacanthoides* Blkr. *ibid.* IV p. 121.
54. *Cheilinus trilobatus* Lacép. Verh. Bat. Gen. XXII Gladsch. Labr.
55. *Scarus macrocheilos* Blkr.
56. *Belone brachyrhynchus* Blkr.
57. *Hemiramphus Commersonii* CV. Verh. Bat. Gen. XXIV Snoek.
58. *Clupeoides macassariensis* Blkr. *ibid.* XXIV Haring. Nat. T. N. Ind.
II p. 772.
59. *Pellona Hoëvenii* Blkr. *ibid.* XXIV Haring. *ibid.* III p. 712.
60. *Chatoessus chacunda* CV. *ibid.* XXIV Haring.
61. *Saurus synodus* CV. Nat. T. N. Ind. II p. 257.
62. *Saurida nebulosa* CV *ibid.* III p. 292.
63. *Monacanthus tomentosus* Cuv. Verh. Bat. Gen. XXIV Balist.
64. *Alutarius laevis* Cuv. *ibid.*
65. *Solegnathus Blochii* Blkr. = *Syngnathoides Blochii* Blkr. Nat. T. N.
Ind. III 259. Verh. Bat. Gen. XXV Troskieuw. Vissch.

DESCRIPTIONES SPECIERUM DIAGNOSTICAE.

PERCOIDEI.

Mesoprion janthinurus Blkr.

Mesopr. corpore oblongo compresso, altitudine $3\frac{1}{2}$ ad $3\frac{3}{4}$ in ejus longitudine, latitudine 2 et paulo in ejus altitudine; capite $3\frac{1}{2}$ ad $3\frac{3}{4}$ in longitudine corporis; altitudine capitis $1\frac{1}{2}$ ad $1\frac{3}{4}$ in ejus longitudine; oculis diametro 3 ad $3\frac{1}{2}$ in longitudine capitis; linea rostro-frontali declivi concaviuscula; osse suborbitali sub oculo oculo plus duplo ad fere duplo humilior; maxillis aequalibus superiore sub dimidio oculi anteriore desinente, dentibus serie externa conicis antice utroque latere caninis 3 mediocribus; maxilla inferiore dentibus serie externa conicis anterioribus lateralibus majoribus; praeoperculo valde profunde inciso incisura angustata tuberculum interoperculare conicum acutiusculum recipiente, margine infra incisuram rotundato denticulis denticulis margine adscendente majoribus; operculo na plana vix conspicua; dorso elevato; squamis lateribus 55 p. m. in serie longitudinali; pinna dorsali spinosa dorsali radiosa paulo altiore, spina 1^a spinis ceteris brevior, spinis 3^a, 4^a et 5^a spinis ceteris longioribus corpore minus triplo humilioribus; dorsali radiosa obtusa rotundata; pectoralibus acutis $4\frac{1}{2}$ ad 4, ventralibus acutis 6 ad $5\frac{1}{2}$, caudali emarginata lobo superiore acuto lobo inferiore obtuso longiore $4\frac{1}{2}$ ad 5 in longitudine corporis; anali obtusa rotundata dorsali radiosa paulo altiore, spina 2^a spinis 1^a et 3^a longiore; colore corpore superne roseo inferne margaritaceo vel margaritaceo-roseo; striis dorso lateribusque numerosis obliquis aurantiaco-fuscescentibus; cauda tota fere pinnae caudali basi purpureo-violaceis; pinna dorsali fusco-violacea parte radiosa flavo marginata; pectoralibus aurantiacis; ventralibus analique roseis vel rubro-violaceis, anali radiosa flavo marginata; caudali dimidio libero aurantiaca.

.B. 7. D. $10/14$ vel $10/15$. P. $2/15$. V. $1/5$. A. $3/8$ vel $3/9$. C. 17 et lat. brev.

Habit. Sindangole, Halmaherae insulae, in mari.

Banda Neira, in mari.

Timor Kupang, in mari.

Longitudo 5 speciminum 78'' ad 135''.

Aanm. Deze soort is gemakkelijk herkenbaar aan haren pur-

per-violetten staart en grondheft der staartvin. Indien het geslacht *DiaCOPE* Cuv. aannemelijk was zou zij een der beste vertegenwoordigers zijn van dit geslacht, wegens de diepe en enge insnijding van het preoperkel.

Ik bezit twee kleine vischjes van 36''' en 44''', welke ik gelijktijdig met de bovenbeschrevene voorwerpen van Banda ontving en waarschijnlijk den zeer jeugdigen leeftijdstoestand er van vertegenwoordigen. Zij komen in alle opzichten er mede overeen doch het preoperkel heeft er nog geene merkbare insnijding, is regthoekig en heeft aan den hoek een' langen doornvormigen tand, welke bij het kleinste voorwerp betrekkelijk grooter is dan bij het andere. Daar ik evenwel omtrent de soortelijke identiteit dezer kleine voorwerpen niet in het zekere ben, heb ik de hier vermelde bijzonderheden niet in de beschrijving opgenomen. Zijn zij inderdaad jeugdige voorwerpen van *Mesoprion janthinurus*, dan laat zich aannemen, dat de preoperkel-insnijding eerst ontstaat door de wrijving van het interoperkelknobbeltje tegen den rand des voorkieuwdeksels.

Helotes polytaenia Blkr.

Helot. corpore oblongo compresso, altitudine 4 fere in ejus longitudine, latitudine 2 circiter in ejus altitudine; capite acuto non vel vix convexo $4\frac{1}{2}$ circiter in longitudine corporis, paulo longiore quam alto; linea rostro-frontali declivi rectiuscula; oculis diametro $3\frac{1}{2}$ circiter in longitudine capitis; maxilla superiore maxilla inferiore paulo longiore ante oculum desinente; dentibus maxillis serie externa subtrilobatis lobis lateralibus rudimentariis obtusis; osse suborbitali subradiatim rugoso margine denticulis vix conspicuis; praeoperculo rotundato margine libero toto fere denticulato; operculo spinis 2 planis brevibus; squamis lateribus 75 p. m. in serie longitudinali; dorso ventre multo altiore; pinna dorsali spinosa alte cum dorsali radiosa unita spinis mediis spinis ceteris longioribus corpore duplo circiter humilioribus spinis 2 posticis spinis 2 anticis multo longioribus; dorsali radiosa dorsali spinosa humiliore obtusangula; pectoralibus et ventralibus acutis $5\frac{1}{2}$, caudali extensa truncata $5\frac{1}{2}$ circiter in longitudine corporis; anali angulata vix emarginata spinis 2^a et 3^a oculo longioribus; colore corpore superne griseo-coerulescente inferne margaritaceo; dorso antice supra lineam lateralem macula nigricante diffusa oculo majore; vittis corpore violaceo-fuscis longitudinalibus utroque latere 10 ad 12 superioribus 3 vel 4 cephalo-dorsalibus, ceteris cephalo-caudalibus; pinnis

flavescentibus, dorsali caudalique membrana fuscescente nebulatis et fusco marginatis; caudali basi et dorsali radiosa fusco maculatis.

B. 6. D. 12/10 vel 12/11. P. 2/12. V. 1/3. A. 3/10 vel 3/11. C. 17 et lat. brev.

Habit. Sindangole, in mari.

Longitudo speciminis unici 205'''.

Aanm. Deze soort beantwoordt in habitus van kop en lichaam meer aan de soorten van *Therapon* (met *Pelates*, welk geslacht tot *Therapon* is terug te brengen), dan aan de Cuviërsche diagnose van *Helotes*, en vormt als een' overgang tusschen beide geslachten. Wat mij haar tot *Helotes* doet brengen, zijn de tanden der buitenste rei in beide kaken, welke gebouwd zijn naar de wijze van die van *Helotes sexlineatus* CV. doch welke de zijdelijke uitsteeksels er van zeer weinig ontwikkeld hebben, zoodat de driepuntige vorm der tanden er weinig in het oog valt.

SPAROÏDEI.

Pagrus heterodon Blkr.

Pagr. corpore oblongo compresso, altitudine $3\frac{2}{3}$ in ejus longitudine, latitudine 2 et paulo in ejus altitudine; capite obtuso convexo $4\frac{1}{2}$ circiter in longitudine corporis; linea rostro-frontali fronte convexa rostro concaviuscula; oculis diametro $2\frac{2}{3}$ circiter in longitudine capitis; osse suborbitali alepidoto oculi diametro duplo circiter humiliore; maxillis aequalibus, superiore sub oculi parte anteriore desinente dentibus antice pluriseriatis serie externa caninis 6 curvatis, postice uniseriatis anterioribus 3 conicis obtusis posterioribus 4 molaribus penultimo ceteris majore; maxilla inferiore dentibus antice pluriseriatis serie externa caninis 4 curvatis, postice uniseriatis anterioribus 2 conicis obtusis posterioribus 4 molaribus penultimo ceteris majore; praeoperculo subrectangulo angulo rotundato leviter denticulato, limbo alepidoto; operculo spina unica plana vix conspicua; squamis lateribus 45 p. m. in serie longitudinali, 18 p. m. in serie transversali; pinna dorsali spinosa spinis omnibus osseis non flexilibus mediis ceteris longioribus corpore plus duplo humilioribus, 1^a et 2^a ceteris brevioribus, membrana inter singulis spinas medioeriter excisa; dorsali radiosa dorsali spinosa paulo altiore obtusa rotundata; pectoralibus acutis $4\frac{1}{3}$, ventralibus acutis 6, caudali profunde incisa lobis acutis $3\frac{2}{3}$ circiter in longitudine corporis; anali obtusa; colore corpore pinisque roseo;

dorso lateribusque marginibus squamarum violascentibus; dorsali caudali-
que media membrana violascente nebulatis; pectoralibus basi vitta trans-
versa violacea.

B. 6. D. 10/10 vel 10/11. P. 2/12. V. 1/5. A. 3/9 vel 3/10. C. 17
et lat. brev.

Habit. Sindangole, in mari.

Longitudo speciminis unici 162'''.

Aanm. Alhoewel ik bij de onderwerpelijke soort slechts eene enkele rei maaltanden outwaar, aarzel ik niet haar tot het geslacht *Pagrus* te brengen, aan welks karakters zij overigens volkomen beantwoordt. Streng genomen zou zij hierdoor wel even zoo generisch afwijken van *Pagrus*, als *Pagrus* door eene rei maaltanden minder, van *Chrysophrys*, maar het zou doelmatiger zijn *Pagrus* met *Chrysophys* te vereenigen, dan op de aanwezigheid van 1, 2 of 3 reijen kiezen, zonder andere geslachtskenmerken, 3 geslachten te bouwen. *Pagrus heterodon* is behalve door haar tandenstelsel gemakkelijk van de bekende soorten van *Pagrus* te onderkennen aan hare 10 rugdoornen, van welke geen enkele verlengd is, aan haar rooskleurig lichaam en vinnen, afgeronde en vrij hooge straalachtige rugvin, violetten dwarschen band over de basis der borstvinnen, ligt getand preoperkel enz.

Pentapus aurolineatus CV. Poiss. VI p. 199 tab. 157.

Pentap. corpore oblongo compresso, altitudine 4 circiter in ejus longitudine, latitudine 2 fere in ejus altitudine: capite acuto 4 ad $4\frac{1}{4}$ circiter in longitudine corporis; altitudine capitis $1\frac{1}{2}$ ad $1\frac{3}{5}$ circiter in ejus longitudine; oculis diametro 2 et paulo ad $2\frac{1}{2}$ in longitudine capitis, diametro $\frac{2}{3}$ circiter distantibus; linea rostro-frontali convexa; linea interoculari convexiuscula; rostro, fronte verticequè medio alepidotis; maxillis aequalibus superiore ante oculum desinente, dentibus pluriseriatis parvis antice caninis 4 curvatis verticalibus; maxilla inferiore dentibus postice uniseriatis conicis antice pluriseriatis setaceis, symphysin versus serie externa caninis 6 vel 8 externis 2 ceteris multo longioribus curvatis divergentibus; poris maxilla inferiore magnis nullis; osse supramaxillari media longitudine dentato; praecoperculo subrectangulo angulo rotundato; squamis lateribus 65 p. m. in serie longitudinali; linea laterali simplice; pinna dorsali spinis mediis et posterioribus subaequalibus, parte radiosa parte spinosa altiore obtusa rotundata; pectoralibus acutis $4\frac{1}{2}$ ad $4\frac{3}{4}$, ven-

trilibus acutis $3\frac{1}{2}$ ad $5\frac{1}{2}$, caudali profunde incisa lobis acutis non productis 4 ad $4\frac{1}{2}$ in longitudine corporis; anali spina 3^a spinis 1^a et 2^a longiore radio 1° breviori parte radiosa obtusa angulata; corpore coerulescente-margaritaceo, vittis longitudinalibus aureis supra lineam lateralem 5 vel 6 lineae dorsali parallelis gracilibus, infra lineam lateralem 4 vel 5 latioribus rectiusculis; linea laterali fusca; dorso sub radiis dorsalibus posticis macula oblonga margaritacea; rostro, fronte verticeque olivaceis; pinnis roseis, dorsali spinosa violascente.

B. 6. D. 10/10 vel 10/11. P. 2/13. V. 1/5. A. 3/9 vel 3/10. C. 17 et lat. brev.

Synon. *Sparus aurolineatus* Lacép. Poiss. IV p. 132.

Sparé rayé d'or Lacép. ibid. IV p. 131, 135.

Pentapode rayé d'or CV. Poiss. VI p. 199 tab. 157.

Habit. Sindangole in mari.

Banda Neira, in mari.

Longitudo 3 speciminum 92" ad 165"

Aanm. Deze soort was tot nog toe slechts bekend van Mauritius en de Sechellen. De aangehaalde afbeelding is vrij naauwkeurig, doch toont het getand zijn van het bovenkaaksbeen niet aan, een merkwaardig kenmerk, hetwelk men bij *Scolopsides lycogenis* CV. ten opzichte van de soorten van *Scolopsides* terug vindt.

MAENOIDEI.

Gerrés macrosoma Blkr.

Gerr. corpore oblongo compresso, altitudine 4 et paulo in ejus longitudine, latitudine 2 circiter in ejus altitudine; capite acuto longiore quam alto $4\frac{1}{2}$ ad $4\frac{3}{4}$ in longitudine corporis; oculis diametro 3 circiter in longitudine capitis; linea rostro-frontali concava; osse maxillari superiore parte conspicua oblonga; linea rostro-pectoralis concaviuscula; osse sub-orbitali, praecoperculo interoperculoque edentulis; praecoperculo obtusangulo angulo rotundato; squamis lateribus 42 p. m. in serie longitudinali, pinna dorsali spinosa emarginata spinis planis gracilibus, 1^a minima, 2^a ceteris longiore tota ossea, corpore minus duplo humiliore et capite breviori; pectoralibus acutis 4 et paulo, ventralibus acutis 8 circiter, caudali profunde incisa lobis acutis 4 fere in longitudine corporis; anali emarginata spinis gracilibus 2^a 3^a longiore capite triplo fere breviori; colore corpore superne coerulescente-griseo inferne argenteo, pinnis hyalino vel flavescence-hyalino; dorsali spinis et radiis maculis aliquot fuscescentibus, parte spinosa nigro marginata.

B. 6. D. 9/10 vel 9/11. P. 1/16. V. 1/5. A. 3/7 vel 3/8. C. 17 et lat. brev.

Habit. Sindangole, in mari.

Longitudo speciminis unici 199'''.

Aanm. Verwant aan *Gerres oyena* CV., verschilt laatstgenoemde echter van onderwerpelijke species door minder slank ligchaam, minder talrijke schubben op eene overlangsche rei, korteren 2^{en} rugdoorn, doordien de 2^e aarsvindoorn korter is dan de derde, enz. Ook *Gerres argyreus* CV. moet na aan haar verwant zijn, maar de hoogte des ligchaams, zou er nog geen 4 maal gaan in de lengte, terwijl overigens de beschrijving te kort is om over mogelijk nog verder bestaande verschillen te oordeelen.

CHAETODONTOÏDEL.

Chaetodon lunula CV. Poiss. VII p. 45, tab. 178.

Chaetod. corpore disciformi, diametro dorso-ventrali 2 et paulo in longitudine corporis; capite valde acuto 4 fere in longitudine corporis; oculis diametro $3\frac{1}{2}$ circiter in longitudine capitis; linea rostro-dorsali concaeva linea rostro-ventrali brevior; rostro acuto squamoso; praepereulo denticulato; squamis lateribus 30 p. m. in serie longitudinali; pinnis dorsali et anali obtusis rotundatis, dorsali spinosa spinis mediis spinis ceteris longioribus; pectoralibus acute rotundatis $4\frac{1}{2}$ circiter, ventralibus acutis $4\frac{1}{2}$ circiter, caudali extensa convexa $5\frac{2}{3}$ circiter in longitudine corporis; colore corpore pinnisque flavo; labio superiore fusco; fascia oculari nigra oculo latiore fronte cum fascia lateris oppositi unita inferne usque ad marginem praepereculi inferiorem descendente antice margaritaceo marginata; fascia nucho-operculari lata margaritacea fasciae oculari contigua; dorso antice fasciis nucho- vel cephalo-dorsalibus nigris 3 1^a nucho-dorsali spinam dorsalem 3^m attingente, 2^a cephalo-caudali spinam dorsi 4^m, 3^a scapulo-dorsali spinam dorsi 6^m attingente, fasciis 2^a et 3^a aurantiaco-rubro limbatis; dorso postice dilute fuscescente; lateribus vittis obliquis diffusis fuscescente-rubris pinnam dorsalem et caudam versus ascendentes; dorsali basi fascia duplice nigra et aurantiaca postice quam antice latiore cauda fasciam latam transversam efficiente; dorsali medio fascia lata diffusa longitudinali fuscescente, margine superiore fascia longitudinali nigra; pectoralibus dimidio apicali dilute violascentibus; anali margine inferiore late nigra media fascia lata longitudinali diffusa fusca; caudali basi fascia transversa fusca diffusa, margine posteriore late dilute violascente, intra marginem fascia transversa nigra; medio membrana ocellis rubris in seriem transversam dispositis.

B. G. D. 12/24 vel 12/25. P. 2/14. V. 1/5. A. 3/18 vel 3/19. C. 17 et lat. brev.

Synon. *Douwing-zhaar* De Vlaming Rec. No. 233.

Pomacentrus lunula Lacép. Poiss. IV p. 507, 510.

Pomacentre croissant Lacép. ibid. IV p. 507, 510, 513.

Chétodon croissant CV. Poiss. VII p. 45 tab. 173.

Habit. Sindangole, in mari.

Longitudo speciminis unici 165'''.

Aanm. *Chaetodon lunula* CV. was reeds bekend van de Torresstraat (Prince of Wales eiland) en Mauritius, doch nog niet van den Indischen Archipel. Hare beschrijving en afbeelding in het groote vischwerk laten weinig te wenschen over.

SCOMBEROÏDEI.

Caranx melampygus CV. Poiss. IX p. 87.

Car. corpore oblongo compresso, altitudine $3\frac{1}{2}$ circiter in ejus longitudine, latitudine 3 circiter in ejus altitudine; capite obtuso convexo $4\frac{2}{3}$ circiter in longitudine corporis, paulo altiore quam longo; oculis diametro 4 in longitudine capitis; osse suborbitali postice oculi diametro duplo fere humiliore antice subradiatim tubulato; linea rostro-frontali declivi rectiuscula; maxilla superiore mediocriter protractili sub oculi dimidio anteriore desinente; maxilla inferiore paulo prominente; linea dorsali valde convexa; linea ventrali rectiuscula; triangulis pectoralibus lateralibus et inferiore totis squamosis; linea laterali usque sub pinnæ dorsalis radiosae 1^a quinta parte curvata, postice scutis 36 p. m. maximis latitudine 8 ad 9 in altitudine corporis; pinnis acutis radio producto nullo; dorsali spinosa dorsali radiosa multo humiliore; dorsali radiosa analique emarginatis antice acutis corpore duplo circiter humilioribus; pectoralibus falcatis capite multo longioribus radium analem 8^m circiter attingentibus; ventralibus acutis capite duplo circiter brevioribus; spinis anali posteriore anteriore longiore; caudali lobis acutis $4\frac{1}{2}$ circiter in longitudine corporis; colore corpore superne dilute coerulescente-viridi inferne argenteo; macula operculari nigra punctiformi; pinnis paribus flavis, imparibus dilute violascentibus, dorsali radiosa et anali antice nigricantibus.

B. 7. D. 1 procumb. + 8 — $1/23$ vel $1/24$. P. $2/17$. V. $1/5$. A. 2 — $1/19$ vel $1/20$. C. 17 et lat. brev.

Synon. *Kuguroo parah* Russ. Corom. Fish. II No. 145.

Caranque à anale noire CV. Poiss. IX p. 87.

Habit. Sindangole, in mari.

Longitudo speciminis unici 178'''.

Aanm. Ik bezit thans 5 soorten van *Caranx* Blkr. (nec CV.) van den Indischen Archipel, t. w. *Caranx cynodon* Blkr., *Caranx Forsteri* CV., *Caranx jarra* CV., *Caranx ekala* CV. en de onderwerpelijke. Deze laatste beantwoordt aan de beide eerstgenoemde wat het geheel beschubt zijn van alle borstdriehoeken betreft, doch laat er zich gemakkelijk van onderkennen, door haar schuinsch profiel, wat haar tot den habitus van meerdere soorten van *Carangoïdes* Blkr. doet naderen, en door de kortere bovenkaak, welke niet verder achterwaarts reikt dan het midden des oogs. Het profiel is bij *Caranx cynodon* en *Caranx Forsteri* aanmerkelijk boller en bij *Caranx cynodon* is het ligchaam ook aanmerkelijk slanker. De violetzwarte kleur van het voorste gedeelte van straalachtige rugvin en aarsvin maken de herkenning van onderwerpelijke nog soort gemakkelijker, even als de getallen harer stralen, welke bij *Caranx Forsteri* en *Caranx cynodon* zijn = D. 7 vel 8 — 1/19 vel 1/20 vel 1/21. A. 3 — 1/15 ad 2 — 1/17.

GOBIOÏDEL.

Eleotris aporos Blkr.

Eleotr. corpore elongato antice cylindraceo postice compresso, altitudine $5\frac{2}{3}$ ad 6 in ejus longitudine; capite acuto depresso 4 ad 4 et paulo in longitudine corporis; altitudine capitis $1\frac{2}{3}$ ad $1\frac{3}{2}$, latitudine $1\frac{1}{2}$ ad $1\frac{1}{2}$ in ejus longitudine; linea rostro-frontali concava; oculis diametro $5\frac{1}{4}$ ad $5\frac{1}{2}$ in longitudine capitis, diametris 2 ad $2\frac{1}{4}$ distantibus; orbitis glabris; rostro oculo vix vel non brevior, acuto, linea anteriore obtusa truncata; naribus anterioribus tubulatis; maxilla superiore maxilla inferiore brevior sub parte oculi anteriore desinente; dentibus maxillis multiseriatis parvis serie externa seriebus ceteris paulo majoribus, caninis vel caninoïdeis nullis; sulco oculo-operculari conspicuo; rostro postice, fronte, vertice, genis operculisque squamosis squamis squamis lateribus non vel paulo minoribus, rostrum inter et pinnam dorsalem 1^m 16 vel 17, oculus inter et marginem opercularem 8 p. m. in serie longitudinali; praecoperculo rotundato spina nulla; poris praecopercularibus vel postocularibus conspicuis nullis; squamis lateribus subaequalibus 32 p. m. in serie longitudinali; appendice anali oblonga subtruncata; pinna dorsali 1^a obtusa corpore plus duplo humiliore spinis flexilibus 3^a, 4^a et 5^a ceteris longio-

ribus; dorsali 2° et anali acutis, dorsali anali paulo altiore radio longissimo corpore vix vel non humiliore; pectoralibus basi squamosis obtusis rotundatis 5 ad 5 et paulo, ventralibus acutis $6\frac{1}{2}$ ad $6\frac{1}{2}$, caudali obtusa rotundata $4\frac{2}{3}$ ad 5 fere in longitudine corporis; colore corpore superne olivaceo inferne aurantiaco vel flavo; capite vittis 2 vel 3 nigricante-violaceis oculo-opercularibus; dorso lateribusque nebulis violaceis superne continuis transversim diffuse subfasciatis; pinnis violaceis, dorsalibus anali et ventralibus rubro limbatis; pectoralibus basi vitta transversa duplici nigra et rubra; caudali membrana vulgo coeruleo ocellata.

B. 6. D. $5 - \frac{1}{8}$ vel $5 - \frac{1}{9}$ vel $6 - \frac{1}{8}$ vel $6 - \frac{1}{9}$. P. 15. V. $\frac{1}{5}$.

A. $\frac{1}{9}$ vel $\frac{1}{10}$. C. 30 p. m. lat. brev. incl.

Habit. Sindangole, in mari.

Ternate, in mari.

Longitudo 4 speciminum 190''' ad 220'''.

Aanm. Deze soort behoort tot de groep van *Eleotris ophi-cephalus* K. v. H., *Eleotris porocephalus* CV. en *Eleotris porocephaloïdes* Blkr. Zij laat zich gemakkelijk van deze en andere verwante onderkennen aan haar hol profiel, groote kruin-, wang- en operkelschubben, violette vinnen, niet met rood gerande met blaauwe vlekjes geteekende staartvin, ongevlechten rug, aan hare 10 of 11 aarsvinstralen, spitse straalachtige rugvin en aarsvin, afwezigheid van zichtbare preoperkel- of achteroogs-poriën enz.

Uit eene in mijn bezit zijnde gebrekkige afbeelding dezer soort, nagelaten door het voormalige lid der natuurkundige commissie FORSTEN, ontwaar ik dat *Eleotris aporos* ook bij Ternate voorkomt.

LABROÏDEI CYCLOÏDEI.

Scarus macrocheilos Blkr.

Scar. corpore oblongo compresso, altitudine $3\frac{2}{3}$ circiter in ejus longitudine, latitudine $2\frac{1}{2}$ circiter in ejus altitudine; capite 4 circiter in longitudine corporis; altitudine capitis $1\frac{1}{2}$ circiter in ejus longitudine; linea rostro-dorsali ante oculos convexiuscula; oculis diametro 4 fere in longitudine capitis; rostro convexo absque maxilla superiore oculo vix longiore; naribus minimis subaequalibus; maxillis roseis superficie glabris margine vix crenulatis, dentibus angularibus vel extrorsum spectantibus nullis; labiis maxillas totas tegentibus valde mobilibus; squamis lateribus

21 p. m. in serie longitudinali; linea laterali ramosa; pinna dorsali spinis flexilibus, membrana inter singulas spinas leviter emarginata; pectoralibus acutis 5 et paulo, ventralibus acutis 6 fere, caudali extensa truncata vel convexiuscula 5 circiter in longitudine corporis; corpore roseo-flavo, capite superne violascente; pinnis imparibus pectoralibusque aurantiacis, dorsali basi antice violascente et antice et superne violaceo marginata; caudali superne et inferne violaceo marginata; pinnis ventralibus roseis.

B. 5. D. $\frac{9}{10}$ vel $\frac{9}{11}$. P. $\frac{2}{13}$. V. $\frac{1}{5}$. A. $\frac{3}{9}$ vel $\frac{3}{10}$. C. 13 et lat. brev.

Habit. Sindangole, in mari.

Longitudo speciminis unici 111'''.

Aann. Ik kan deze soort tot geene der bekende terugbren-gen. Zij is kenbaar aan hare groote lippen die de rooskleurige kaken geheel bedekken, aan de kleine bijkans mikroskopische neusopeningen, aan het uitgesneden zijn van het rugvinnlies tusschen de doornen, aan de oranjekleurige vinnen, enz.

ESOCES.

Belone brachyrhynchos Blkr.

Bel. corpore elongato cylindraceo, altitudine 18 circiter in ejus longitudine; capite $3\frac{1}{2}$ circiter in longitudine corporis, aequè lato circiter ac alto; linea rostro-frontali concaviuscula; rostro longitudine $5\frac{1}{2}$ circiter in longitudine corporis, capitis parte postoculari paulo plus duplo longiore; osse suborbitali non vel vix emarginato; maxillis aequalibus vix vel non hi-antibus, dentibus caninis subverticaliter insertis; maxilla inferiore labio carnosio; membrana inframaxillari humili; palato glabro; oculis diametro 2 circiter in capitis parte postoculari; squamis parvis conspicuis; linea laterali ventrali pinnam caudalem attingente cauda carinam humilem efficiente; pinna dorsali radio 1° radio anali 1° opposita vel subopposita, acuta, emarginata, antice corpore paulo postice corpore multo altiore, anali paulo longiore; pectoralibus acutiusculis capitis parte postoculari paulo longioribus; ventralibus acutis pectoralibus brevioribus; anali acuta emarginata antice quam postice plus duplo et corpore minus duplo altiore; caudali oblique emarginata lobis acutis rotundatis, inferiore superiore multo longiore capite minus triplo brevior; colore corpore superne viridi violascente diffuse nebulato, inferne argenteo; pinnis flavis, dorsali dimidio posteriore nigra; caudali basi vitta transversa semilunari nigra.

B. 15 vel 16. D. $\frac{1}{20}$. P. $\frac{1}{13}$. V. $\frac{1}{5}$. A. $\frac{1}{17}$ vel $\frac{2}{16}$. C. 15 et lat. brev.

Habit. Sindangole, in mari.

Longitudo speciminis unici 161'''.

Aanm. Deze soort is gemakkelijk herkenbaar aan de getallen der kieuw- en vinstralen, aan de betrekkelijk korte kaken en hare gelijke lengte, aan de aan elkander tegenovergestelde plaatsing der eerste rug- en aarsvinstralen, aan de lange achterste rugvinstralen welke deze vin van achteren aanmerkelijk hooger doen zijn dan van voren, cilindervormig ligchaam, enz.

Scripti Batavia Calendis Novembris MDCCCLIII.
